

**Cursus theologici iuxta scholasticam huius temporis
Societatis Jesu methodum tomus ...**

Amico, Francesco

Duaci, 1640

IV. An Verbum per se procedat ex cognitione creaturam possibilium?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82000](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82000)

gine ostendemus. Cum igitur Verbum non procedat actuè ab Spiritu sancto, esto illum exprimat & perfectè repræsentet, non dicitur illius imago: sicut obeandem rationem Verbum non dicitur imago creaturarum, quarum tamen est perfectè expressivum & manifestativum. Exemplum verò de imaginibus arte depictis potius facit pro nobis. Nam illæ eatenus dicuntur imagines rerum, quas repræsentant, quatenus ab illis producuntur medijs speciebus, quæ fuerant activa principia idearum, à quibus externæ imagines proximè exemplantur.

III. Ad fundamentum tertiæ sententiæ, neganda est Minor, quod constat ex dictis. Ad cuius probationem concedo, notitiam intuitivam Verbi sub ratione originis esse priorem Verbo; sub ratione verò obiecti actu terminantis illam, esse simul cum illo, aut etiam posteriorem illo, non posterioritate aliqua reali; cum cognitio Patris non pendeat originatiuè à Verbo & Spiritu sancto, ut ab obiectis, sed posterioritate rationis, & naturalis connexionis, quam cognitio notionalis Patris habet cum Verbo & Spiritu sancto, tanquam cum obiectis in seipsis actu existentibus: talis enim cognitio, ut formaliter terminata ad Verbum & Spiritum sanctum actu existentes, naturaliter exigit à nobis concipi ut simul, vel etiam posterior ipsi obiectis, ut actu specificantibus illam; & simul etiam prior ut activa origo & communicatio totius esse intelligibilis. Non enim repugnat, ut ex disputatione 22. sect. 2. constat, quæ sunt sub vno genere & ratione priora, esse sub alio genere & ratione posteriora.

SECTIO IV.

An Verbum per se procedat ex cognitione creaturarum possibilium?

112. **H**ACTENUS disputatum est, an Verbum per se procedat ex ijs, quæ formaliter sunt in Deo: superest disputandum, an per se procedat ex ijs, quæ tantum eminenter continentur in Deo, quæ sunt obiecta ipsa creata, quatenus terminant cognitionem Patris. Hæc autem vel sunt creaturæ ipsæ possibiles, vel futuræ & existentes in aliqua differentia temporis. In hac sectione disputabimus, an per se procedat ex notitia creaturarum possibilium, in sequenti verò, an procedat ex notitia futurarum.

113. PRIMA sententia negat, Verbum per se procedere ex cognitione creaturarum possibilium. Est Scoti citati sect. præced. Ockhami in 1. dist. 27. q. 3. in fine, Vasq. 1. p. disp. 143. à cap. 3. Probatur hæc sententia 1. auctoritate Anselmi in monologio, c. 30. & 31. ubi docet, adhuc futurum esse Verbum in Deo, etiamsi nulla possibilis esset essentia creata. Igitur ex sententia Anselmi Verbum Divinum per se non procedit ex cognitione

creaturarum, quandoquidem, his non possibilibus, adhuc productum fuisset Verbum divinum.

114. Secundò, ex ijs tantum per se procedit Verbum, ex quibus originatur Verbum; atqui ex creaturis possibilibus non originatur Verbum: ergo ex ijs non per se procedit Verbum.

115. Tertiò, nequit terminus habere maiorem necessitatem essendi, quam habeat principium & origo, unde ipse procedit: sed Verbum divinum habet summam necessitatem essendi: creaturæ possibiles non habent summam necessitatem essendi: ergo Verbum divinum non potest procedere ex creaturis possibilibus, tanquam ex principio per se requisito ad ipsius productionem. Maior constat, quia totum esse termini pendet à principio, à quo producit: igitur non potest habere maiorem necessitatem essendi, quam habeat eius principium, alioqui excederet suum principium. Minor probatur, nam Verbum habet eam necessitatem essendi, quam habet Deus, hæc autem est, qua maior excogitari non potest. Creaturæ autem possibiles non habent eandem necessitatem essendi, quam habet Deus: quod inde constat, quoniam sublato per impossibile Deo, per locum intrinsecum tolluntur creaturæ possibiles, at sublati creaturis possibilibus, non tollitur per locum intrinsecum Deus: ergo.

116. Quartò. Deus est in seipso absolutus ab omni respectu & ordine ad creaturas; ergo independentè à quacunque notitia creaturarum producit in se Verbum. Antecedens patet, quia nemo in Deo in ordine ad creaturas ponit respectum plus quam rationis; alioqui Deus dependeret à creaturis. Consequentia verò probatur, nam alioqui Deus in perfectione sibi maximè intrinseca & propria, cuiusmodi est productio Verbi, dependeret à creaturis; atque adeo non esset in seipso omnino absolutus ab omni respectu & ordine ad creaturas.

117. Quintò. Si nullæ forent creaturæ possibiles, adhuc produceretur Verbum eodem modo perfectum, sicuti nunc est: ergo productio Verbi non pendet ex notitia creaturarum. Consequentia patet, quia quod per se requiritur ad productionem termini, eo sublato tollitur productio ipsius termini, saltem quoad eam perfectionem, quam acciperet ab illo, alioqui si nullam perfectionem acciperet ab illo, non esset per se requisitum ad ipsius productionem. Antecedens probatur, nam esto nullæ essent possibiles creaturæ, adhuc non tolleretur à Verbo necessitas essendi, quam habet ut Deus. Confirmatur, quoniam absurdum est dicere, ex eo quod possibile non esset formica, futurum non fuisse Verbum, aut certè non cum ea perfectionis plenitudine, cum qua defacto est.

118. Sextò. Cognitio Patris prius ratione terminatur ad suam essentiam, quam ad creaturas ut possibiles; ergo prius ratione terminatur ad productionem Verbi, quam co-

Scotus.
Ockham.
Vasquez.
Anselmus.

gnoscat creaturas vt possibiles. Antecedens patet, quoniam ad suam essentiam terminatur tanquam ad obiectum primum, quod solum per se mouet intellectum Patris ad intuitum notitiam sui; ad creaturas verò tanquam ad obiectum secundarium, quod nec per se mouet, nec per se primò terminat notitiam Patris, nisi in virtute obiecti primarij. Consequentia probatur, nam in id per se prius tendit cognitio notionalis Patris, quod est maior, & intimior perfectio Dei: atqui maior & intimior perfectio Dei est productio Verbi, quam representatio creaturarum possibilem: ergo.

119. Septimò. Cognitio creaturarum possibilem nullam addit intrinsecam perfectionem Deo: ergo ex earum notitia non procedit per se Verbum. Consequentia patet, quia Verbum per se tantum procedit ex notitia dicente intrinsecam perfectionem in Deo, quia procedit ex illa vt ex principio per se communicante aliquid esse. Antecedens probatur, nam ita se habet notitia possibilem ad notitiam essentiae: sicut notitia futurorum ad notitiam possibilem: sed notitia futurorum non addit nouam perfectionem supra notitiam possibilem; ergo neque notitia possibilem supra notitiam essentiae. Minor constat. Maior probatur, quia vtraque notitia tam futurorum, quam possibilem est extrinseca Deo; & vtraque implicante, non minùs perfectus esset Deus, quam nunc est.

120. Octauò. Si Verbum procederet ex creaturis possibilem tanquam ex obiecto per se requisito, sequeretur, Verbum procedere vt imaginem creaturarum: consequens est contra Patres: ergo. Sequela probatur, quoniam ad rationem imaginis præter similitudinem cum imaginato, nil aliud requiritur, quam origo ab eodem, cuius similitudinem gerit; sed Verbum procedit simile creaturarum quoad esse intentionale & representatiuum; ergo si ab illis etiam tanquam ab obiecto per se requisito procedit, erit propria imago earum.

121. Nonò. Spiritus sanctus non procedit per se ex amore creaturarum; ergo nec Verbum ex notitia earundem. Antecedens constat, tum quia amor creaturarum est liber, processio verò Spiritus sancti est summè necessaria; tum quia alioqui Spiritus sanctus diceretur amor creaturarum. Consequentia verò probatur, nam ita se habet dilectio creaturarum ad processionem Spiritus sancti, sicut cognitio earundem ad productionem Verbi, vtraque enim est extrinseca Deo, & nullam addit nouam perfectionem Deo.

122. Decimò. Ex illo obiecto per se procedit Verbum, ex cuius notitia beatur intellectus Patris: sed ex notitia creaturarum non beatur intellectus Patris: igitur ex earum notitia non procedit per se Verbum. Minor patet, alioqui Deus in sua beatitudine dependeret à creaturis. Et confirmatur, quia nostra beatitudo non pendet à notitia creaturarum; ergo multò minùs ab ea penderet beatitudo Dei. Maior probatur, quia Verbum Di-

uinum procedit vt intellectualis imago, & vt intrinsecum complementum essentialis felicitatis & beatitudinis æterni Patris.

123. Vndecimò. Si Verbum procederet ex cognitione creaturarum sequeretur, Patrem prius cognoscere creaturas, quam eas cognoscerent Filius & Spiritus sanctus: consequens est falsum: nam omnes tres personæ ex æquo respiciunt creaturas. Nam sicut omnes tres personæ ex æquo eas producant, & amant; ita ex æquo eas cognoscunt.

124. Duodecimò. In Deo priora sunt illa, quæ nullum dicunt respectum ad extra ijs, quæ aliquem respectum dicunt ad extra: productio Verbi nullum dicit respectum ad extra; cognitio verò creaturarum dicit respectum ad extra. Igitur prior est productio Verbi, quam cognitio creaturarum. Minor patet. Maior probatur, nam ea sunt priora in Deo, quæ sunt intimiora: intimiora autem sunt, quæ nullum dicunt respectum ad extra, nam hæc præsupponuntur ad ea, quæ respectum dicunt. Confirmatur, quia non esset cognitio diuina ordinata, si prius cognosceret creaturas, quam productionem Verbi; nam prius cognosceret aliena & extrinseca, quam propria & intrinseca.

125. Decimo tertio. Prius ratione, quam Deus cognoscat creaturas vt possibiles, cognoscere debet seipsum vt completum principium earum: ergo prius ratione, quam cognoscat creaturas vt possibiles, cognoscit seipsum subsistentem in tribus suppositis relatiuis: ergo prius ratione, quam cognoscat creaturas vt possibiles, producit Verbum. Antecedens constat: etenim qui cognoscit effectus per causam, sicut cognoscit Deus creaturas possibiles per suam omnipotentiam, debet prius cognoscere causam in ratione principij productiui perfecte completam, quam cognoscat effectus ab ipsa producibiles; cum prior sit causa in seipsa perfecte completa in ratione principij, quam sint possibiles effectus ab ipsa promanabiles: nam hi necessariò supponunt illam. Prior consequentia patet, quia causa non est vltimò completa in ratione principij productiui, nisi per suppositum: sunt enim actiones suppositi, non nature, vt est commune Philosophorū ac Theologorum proloquium. Sed Deus non nisi in tribus suppositis relatiuis Patris & Filij & Spiritus S. perfecte subsistit. Ergo. Posterior verò consequentia probatur, quia cum debeat Deus necessariò præcognoscere seipsum, vt in tribus suppositis subsistentem, & non possit seipsum in tribus suppositis subsistentem præcognoscere abstractiue, cum hæc cognitio imperfectionem inuoluat in Deo; sed intuitiue, necessariò hæc cognitio supponit personas actu existentes, atque adeo productas. Ergo prius, quam cognoscat creaturas vt possibiles, producit Verbum.

126. S E C V N D A sententia affirmat, Verbum per se procedere ex notitia creaturarum possibilem. Hæc sententia communior est

inter

S. Thomas.
Alensis.
Bonavent.
Richardus.
Gabriel.
Palatius.
Caietanus.
Zumel.
Bannez.
Molina.
Valentia.
Torres.
Suarez.
Ruiz.
Granadus.
Zuniga.

August.

inter Scholasticos, eaque colligitur ex S. Thomar. p. q. 34. art. 1. ad 3. Alensi 1. p. q. 62. membr. 1. artic. 4. Bonaventura in 1. dist. 27. p. 2. artic. 1. qu. 2. Richardo art. 2. qu. 3. eamque expresse docent Gabriel in 1. dist. 27. qu. 3. artic. 3. Palatius disput. 2. circa finem, Caietanus 1. p. quæst. 34. artic. 3. Zumel, Bannez. Molina, Valentia ibidem, Torres qu. 27. ar. 5. 3. p. suæ disp. Suarez lib. 9. de Trinit. capit. 6. Ruiz disput. 63. sec. 1. Granadus disp. 6. Zuniga disput. 9. dubio 6. Pro cuius explicatione,

127. Dico 1. Verbum diuinum vi suæ originis per se procedit ex notitia creaturarum possibilem. Probatur primo ex Augustino 15. de Trinitat. cap. 14. ubi docet, Verbum diuinum esse de his omnibus, quæ sunt in scientia Patris. Particula autem, *De*, præsertim in doctrina Augustini processionem per se importat ab eo, de quo dicitur terminus procedere. Nam eodem modo in sententia ipsius Verbum dicitur procedere de his, quæ sunt in scientia Patris, ac de substantia ipsa Patris. Sed respectu substantiæ Patris particula *De*, denotat perfectitatem principij: ergo etiam respectu eorum, quæ sunt in scientia Patris, denotabit perfectitatem; saltem termini per se terminantis, ut infra explicabo. Vnde hoc ipsum Augustinus magis declarans, addit: *Sciunt igitur inuicem Pater & Filius; sed ille gignendo, hic nascendo*. Atqui Verbum per se procedit ex ijs, quæ accipit vi suæ natiuitatis: quia quæ accipit vi suæ natiuitatis per se requiruntur ad eius productionem: est enim natiuitas seu origo passiva Verbi, principium ipsum communicatum Verbi, ut modificatum relatione producti. Igitur si Verbum vi suæ natiuitatis & originis accipit omnia, quæ sunt in scientia Patris, ea omnia sunt per se requisita ad productionem ipsius. Non potest autem hæc autoritas Augustini intelligi etiam de creaturis ut futuris, quia licet cum notitia futurorum, non tamen de notitia futurorum procedit Verbum.

128. Probatur eadem sententia triplici ratione. Prima sit. De ratione Verbi ut sic, est procedere ut declaratum & manifestatum Dicentis: ergo de ratione Verbi increati est, procedere ut perfecte declaratum & manifestatum æterni Patris Dicentis. Ergo de ratione Verbi increati est, procedere ut declaratum & manifestatum creaturarum possibilem. Igitur de ratione eiusdem erit, procedere ex cognitione earundem creaturarum possibilem. Antecedens constat ex ipsa quidditate Verbi, cuius potissimum munus est declarare ac manifestare dicentem, à quo procedit. Prima consequentia patet, nam de ratione Verbi increati est, procedere illimitatum & infinitum, in tota latitudine Verbi possibilem. Sicut de ratione Dicentis increati est dicere illimitate & infinite in tota latitudine dictionis possibilem. Et vniuersaliter de ratione cuiusque perfectionis increate est, esse illimitatam & infinitam in tota latitudine eius perfectionis, in qua suppo-

nitur. Cuius ratio à priori est, quoniam ratio increati est ipsa ratio illimitationis & infinitatis, cum sit ratio entis à se à nullo dependentis: ergo coniuncta cum qualibet perfectione reddit illam formaliter illimitatam & infinitam in ea ipsa ratione, in qua illam contrahit. Secunda verò consequentia probatur, nam esse declaratum & manifestatum creaturarum possibilem est aliqua perfectio intrinseca Verbo, nam per illam constituitur exemplar & practicum principium productionis creaturarum: unde maxima perfectio deesset Verbo, si hanc perfectionem non haberet. Igitur si vi suæ originis procedere debet perfecte declaratum & manifestatum omnium declarabilem & manifestabilem, vi eiusdem originis procedere debet ut declaratum & expressum creaturarum possibilem: siquidem hæc continentur inter obiecta declarabilia & manifestabilia, ad quæ Verbum increatum vi suæ infinitæ perfectionis se extendere debet. Ultima verò consequentia elucet, quia non potest Verbum vi suæ originis procedere, ut declaratum & manifestatum creaturarum possibilem, nisi vi suæ originis procedat ex notitia earum: cum non alio modo Verbum manifestet obiecta, quam per eorum notitiam, quam vi suæ originis accipit à Dicente.

129. Confirmatur. Ea perfectitate Verbum diuinum adæquatur notitiæ Patris, qua perfectitate notitia Patris adæquatur propriæ essentiae, ut est species intelligibilis omnium: sed notitia Patris per se adæquatur propriæ essentiae, ut est species intelligibilis tam sui, quam creaturarum: ergo etiam Verbum per se adæquatur notitiæ Patri, ut est notitia tam essentiae, quam creaturarum. Maior probatur, nam ea perfectitate, Verbum procedit ex notitia dicentis, qua perfectitate notitia ipsa dicentis procedit ex specie intelligibili obiecti dicibilis: ergo ea perfectitate Verbum diuinum procedit ex notitia Patris dicentis, qua perfectitate notitia ipsa Patris dicentis procedit, ut more nostro loquar, ex diuina essentia, tanquam specie intelligibili omnium dicibilium. Minorem ostendo, quia quidquid per se includit species obiecti, per se etiam includit notitiam actualis obiecti; cum hæc sit propria proles & partus illius. At diuina essentia per se includit perfectionem speciei intelligibilis creaturarum possibilem; ergo & eius actualis notitia; nam hæc per se postulat adæquari & commensurari illi.

130. SECUNDA ratio sit, Verbum diuinum per se, & vi propriæ originis procedit cum omni perfectione, quam per se dicit cognitio increata Patris. Sed cognitio increata Patris, per se dicit expressionem creaturarum possibilem: ergo hanc per se accipit Verbum vi suæ originis. Maior constat, nam eas perfectiones per se vi originis accipit Verbum, quæ per se includuntur in eius formali origine: cum igitur formalis origo Verbi sit ipsa increata notitia Patris, quidquid per se includitur in notitia ipsa increata Patris, per se etiam

etiam

etiam & vi originis accipit Verbum. Minorem probo, quia notitia increata est per se illimitata in tota latitudine notitiæ possibilis; ergo per se dicit expressionem totius entis possibilis. Nec refert, quod talis notitia sit obiecti extrinseci: nam esto obiectum expressum sit extrinsecum, ipsa tamen exprimendi vis intrinseca est, & vitalis in Deo. Sicut esto effectus ad extra producibilis sit extrinsecus Deo, quia tamen ratio ipsa producendi est intrinseca Deo, potentia productiva ad extra est intrinseca perfectioni Dei: nam sicut effectus ad extra producibilis supponit positivam perfectionem productivam ad intra: ita obiectum ad extra expressibile, supponit positivam perfectionem expressivam ad intra: quæ non minus, quam virtus ipsa producendi, est perfectio intrinseca Deo.

131. Confirmatur. Ita se habet in Deo cognitio expressiva diuinæ essentiae respectu cognitionis expressivæ creaturarum: sicut se habet potentia productiva diuinarum personarum respectu potentie productivæ creaturarum: nam sicut illa ad essentiam comparatur tanquam ad obiectum primum, ad creaturas verò tanquam ad obiectum secundarium: ita hæc ad diuinas personas comparatur tanquam ad terminum primum, ad creaturas verò tanquam ad terminum secundarium. Sed potentia non solum dicit perfectionem intrinsecam in Deo, ut est productiva termini primarij, sed etiam ut est productiva termini secundarij. Ergo & cognitio non solum dicit perfectionem intrinsecam in Deo, ut est expressiva obiecti primarij, sed etiam ut est expressiva obiecti secundarij.

132. TERTIA ratio. Verbum per se procedit ex cognitione comprehensiva Deitatis; ergo per se procedit ex cognitione possibilem. Consequentia constat, quoniam impossibile est, comprehendi Deitatem, non comprehensa eius omnipotentia. At nequit comprehendi omnipotentia, non comprehenso eius obiecto: obiectum autem omnipotentie est ens possibile: igitur nequit comprehendi Deitas, non comprehensis creaturis possibilibus: atque adeo, si Verbum per se procedit ex comprehensione Deitatis, per se etiam procedit ex cognitione creaturarum possibilem. Antecedens verò probo, tum quia Verbum per se procedit ex cognitione perfectissima; hæc autem est cognitio comprehensiva Deitatis. Tum quia alioqui, contra Augustinum supra citatum, Verbum vi suæ originis non procederet per omnia simile & adæquatum Patri; siquidem non adæquaretur illi in notitia creaturarum possibilem, quam per se includit cognitio notionalis Patris, qua increata notitia est. Vnde visus originis Verbum non acciperet omnem perfectionem per se spectantem ad notitiam Patris. Quare siue dicamus, Deum vnico intuitu formaliter & virtualiter indiuisibili cognoscere suam omnipotentiam, & creaturas posibles, cum ea essentialiter connexas, tanquam effectus cum causa, siue diuerso intuitu virtualiter distin-

cto; semper verum erit, cognitionem creaturarum possibilem per se pertinere ad comprehensionem omnipotentiam; atque adeo ad completam originem Verbi, quod per se postulat procedere ex notitia comprehensiva Deitatis.

133. DICO 2. Creaturæ posibles ut cognitæ non concurrunt ad productionem Verbi per se originatiuè, sed per se tantum terminatiuè. Assertio constat ex sectione præcedente: in qua similiter ostendimus, Verbum non procedere à seipso & Spiritu sancto cognitæ ut actu existentibus, originatiuè, sed solum terminatiuè: quod à fortiori verum erit respectu creaturarum. Ratio verò est, quia tunc solum obiectum concurrat originatiuè, quando concurrat ut species intelligibilis ad actum sui repræsentatiuum. Verbum autem increatum non producit, quatenus est actus repræsentatiuus obiecti, cum ille sit essentialiter improductus, & solum communicatur Verbo, sed quatenus est persona, ad quam per se non concurrat obiectum, sed suppositum ipsum Patris. Vnde ipsummet suppositum Patris considerari potest dupliciter, vno modo ut obiectum paternæ intellectus, & sic ad productionem Verbi non concurrat, nisi ut primarius terminus intellectus, quæ per se vi originis communicatur Verbo: eodem modo concurrunt reliquæ personæ, & creaturæ posibles, nisi quod creaturæ concurrant ut terminus secundarius, per se tamen requisitus ad completam originem Verbi. Alio modo considerari potest, ut naturale suppositum Patris; & sic ad productionem Verbi concurrat, ut principium originatiuum. Eodem modo considerari potest essentia diuina & quodlibet attributum ipsius, vel in ratione obiecti per se primario terminantis intellectum Patris, vel in ratione principij communicatiui: primo modo terminatiuè tantum; secundo modo communicatiuè concurrat ad productionem Verbi.

134. Ex his colligitur, falsas esse has locutiones. *Verbum est à seipso* vel *ex seipso*, *Spiritu sancto*, vel *creaturis*; rectè tamen dici, *esse à Patre*, vel *ex Patre*. Ratio est, quia particula *A*, & *Ex*, denotant originem vnus ab alio. Cum igitur Verbum non procedat à seipso, vel à Spiritu sancto, aut à creaturis originatiuè, sed solum à Patre, respectu solius Patris, erunt prædictæ locutiones veræ. Præterea falsæ etiam sunt istæ. *Verbum est de seipso*; *de Spiritu sancto*; aut *de creaturis*: rectè tamen dicitur, *esse de Patre*, vel *de substantia*, aut *de sapientia & virtute Patris*. Ratio: quoniam particula, *De*, importat consubstantialitatem termini cum principio, connotata origine inter terminum & principium. Quia igitur hanc consubstantialitatem non habet Verbum cum creaturis, non dicitur *esse*, vel *procedere de creaturis*: & licet hanc consubstantialitatem habeat cum seipso, & cum Spiritu sancto, quia tamen non habet à seipso, vel à Spiritu sancto originem, quam connotat particula, *De*, dici non potest, *esse de seipso*, vel *de substantia* Spi-

August.

tia Spi-

via Spiritus sancti. Vnde respectu creaturarum ex duplici defectu hæc locutio est falsa, & defectu consubstantialitatis, & defectu originis; respectu verò sui, & Spiritus sancti solum defectu originis & actiue communicationis. Hinc tamen non obstat, quin Verbum dici possit sui ipsius Spiritus sancti, & creaturarum Verbum; quia hoc importat respectum repræsentantis ad repræsentata, & manifestantis ad manifestata: Verbum autem perfectissimè repræsentat, & manifestat seipsum, Spiritum sanctum, & creaturas.

Solutio argumentorum opposita sententia.

Ad auctori-
tatem An-
selmi.

135. **A**D 1. ductum ab autoritate Anselmi Respondeo, Anselmum aperte loqui de creaturis existentibus in aliqua differentia temporis. Nam cæterum de creaturis possibilibus c. 33. docet, eas eodem Verbo, eademque necessitate dici, qua Deus dicit seipsum: quoniam illæ semper manent in ipsa arte Dei inuariatæ & immutabiles, siue in seipsis existant, siue factæ dissoluantur.

136. Ad 2. Neganda est simpliciter maior: quoniam ut probatum est, Verbum non solum per se procedit ex ijs, quæ ad eius productionem requiruntur originatiue, sed etiam ex ijs, quæ requiruntur terminatiue.

137. Ad 3. Neganda est minor quoad secundam partem. Etenim tam Verbum diuinum, quam creaturæ ipsæ possibiles summam habent necessitatem essendi, licet Verbum illam habeat positiue & à se; creaturæ verò negatiue & ab alio. Dupliciter enim considerari possunt creaturæ possibiles, vno modo per respectum ad omnipotentiam Dei, à qua denominantur possibiles, quo pacto consequuntur ipsam omnipotentiam Dei, tanquam passio suum principium. Alio modo in ordine ad seipsas, per non repugnantiam, quam habent ad existendum; quo pacto præsupponuntur ad omnipotentiam Dei, tanquam obiectum ad suam potentiam. Vtroque modo consideratæ creaturæ possibiles summam habent necessitatem essendi. Nam consideratæ primo modo habent eandem necessitatem, quam habet omnipotentia ipsa Dei, quæ talem possibilitatem creaturarum ex se necessariò infert, ob summam plenitudinem suæ perfectionis. Licet talem necessitatem Deus habeat à se, creaturæ verò à Deo: sicut eandem necessitatem essendi habet passio & principium; licet illa dependenter, & ab alio; hoc independenter, & à se. Quæ diuersitas non facit, ut vna necessitas sit maior alia in ipsa formali ratione necessitatis, sed tantum ut vna sit perfectior alia. Nec minorem necessitatem habent consideratæ secundo modo per ordinem ad non repugnantiam, quam habent ad existendum. Nam cum hæc non repugnantia sit pura negatio, ut ex Philosophia suppono, & pura negatio à nullo pendeat, neque ab ipso met, à quo non potest, nisi positiuum ens pendere, habe-

bit necessitatem in suo genere summam. Nam summa necessitas est, quæ ut sit vel non sit, à nullo pendet; ideo quippe Deus in suo esse positiuo est summè necessarius, quia in suo esse positiuo à nullo pendet, ne à seipso quidem, nisi in genere causæ formalis. Cum igitur creaturæ secundum hanc non repugnantiam à nullo pendeant, neque à Deo, cum secundum hanc non repugnantiam sint purum nihil, habebunt necessitatem in suo genere summam. Dixi in suo genere; nam hæc summa necessitas fundatur in summa imperfectione & nihilitate totius entis: contra verò necessitas, quam habet Deus, fundatur in summa perfectione & plenitudine totius entis possibilis.

138. Ad probationem verò secundæ partis minoris concedo, Verbum diuinum habere eandem necessitatem essendi, quam habet Deus ipse, nempe positiuam & à se; eandem verò non habere creaturas; nego tamen eas non habere aliam necessitatem in suo genere etiam summam, modo supra declarato. Ad aliam verò probationem eiusdem minoris concedo, sublati creaturis possibilibus, non tolli Deum quoad eas perfectiones, quæ nullam connexionem habent cum creaturis; nego tamen non tolli quoad eas saltem perfectiones, quæ connexionem habent cum creaturis possibilibus. Quare sublati creaturis possibilibus tolleretur à Deo perfectio omnipotentia, artis, & exemplaris, non quidem propter dependentiam harum perfectionem à creaturis, sed propter perfectionem, quam creaturæ ipsæ possibiles necessariò supponunt in Deo.

139. Ad 4. Aliqui negant antecedens, putant enim in Deo esse realem ordinem & respectum transcendentalem ad creaturas possibiles. Sed falsum est, cum omnis ordo & respectus realis aliquam importet dependentiam, præsertim quando talis ordo est ad terminum diuersæ naturæ. Quare distinguendum est antecedens. Est Deus absolutus ab omni ordine reali ad creaturas, concedo; ab omni connexionem cum creaturis, nego: idque non ob imperfectionem, aut dependentiam ipsius à creaturis, sed ob summam plenitudinem essendi, & dependentiam creaturarum ab ipso. Vnde distinguendum est etiam consequens: producit Deus Pater Verbum independentem à notitia creaturarum originatiue; concedo; terminatiue, nego. Nam hoc non est aliud, quam non posse producere Verbum, nisi ex perfecta notitia Deitatis, quæ per se etiam affert notitiā creaturarum, tanquam termini per se connexi cum omnipotentia Dei. Eodem modo respondetur ad probationem consequentiæ; Deum non producere Verbum dependentem à creaturis originatiue, sed solum terminatiue; idque propter connexionem, quam creaturæ possibiles habent cum omnipotentia Dei, ex cuius notitia per se procedit Verbum.

140. Ad 5. Nego antecedens. Etenim sublati creaturis possibilibus, Verbum non procederet, ut exemplar, ars, & virtus productiua

creatu-

creaturarum; quæ perfectiones cum sint intrinsecæ Verbo, non procederet Verbum cum omnibus perfectionibus, cum quibus de facto procedit, sublatis creaturis possibilibus. Ad confirmationem respondeo, sublata qualibet creatura possibili, non processurum Verbum cum tota ea plenitudine essendi, cum qua de facto procedit, non propter sublationem creaturæ, sed propter sublationem illius perfectionis diuinæ, quam talis creatura possibilis per se supponit in Deo. Cum enim creaturæ possibiles supponant intrinsecam perfectionem in Deo, à qua formaliter habent, vt sint possibiles, hoc ipso, quod tollitur aliqua creatura possibilis, tollitur aliqua perfectio in Deo, quam talis creatura possibilis supposebat in Deo, & à qua formaliter denominabatur possibilis. Sicut sublato aliquo effectu lunari possibili, tollitur plenitudo virtutis solaris, quam talis effectus de facto supponit in virtute ipsa productiua solis.

141. Cæterum, vt hæc, & similia argumenta aliquid concludant, supponere debent possibilitatem creaturarum, eaque supposita concludere, cognitionem earum non esse per se requisitam ad productionem Verbi: Nam in hoc tantum consistit præsens controuersia. Alioqui si supponatur impossibilitas creaturarum, tollitur ista necessitas, vt debeat Verbum procedere ex cognitione earum, sed potius tunc processurum Verbum ex cognitione impossibilium. Verum sicut tunc, propter necessariam connexionem, quæ creaturæ possibiles de facto habent cum omnipotentia & scientia Dei, sequeretur, aliam in Deo fore potestatem atque scientiam; non propter dependentiam Dei à creaturis, sed propter necessariam exigentiam & connexionem Deitatis cum creaturis: quæ exigentia & cōnexio esse potest sine illa dependentia à creaturis: ita sequeretur tunc aliud fore Verbum ab isto, quod de facto in Deo est: sed quod illud non haberet eam perfectionem potentia & scientia, quam nunc habet, licet sub ea hypothesi talis perfectio non esset per modum priuationis, sed puræ negationis, quia non esset debita Verbo; cum iam supponeretur impossibilis, & nulla perfectio impossibilis sit debita Deo.

142. Ad 6. Negatur consequentia, quia licet prius Pater cognoscat suam essentiam, quæ creaturas possibiles, non tamè prius producat Verbum, quàm cognoscat creaturas: nā prius ratione, quàm producat Verbum, cognoscere debet suam omnipotentiam, quæ ratione præcedit productionem ipsam Verbi; nequit autè cognoscere suam omnipotentiam, nisi cognitio creaturis possibilibus tanquam terminis per se cum illa connexis: atque adeo prius ratione, quàm producat Verbum cognoscere debet creaturas possibiles, tanquam terminos cum omnipotentia necessariè connexos. Ad probationem verò consequentiæ nego, cognitionem Patris prius ratione terminari tantum ad ea, quæ sunt perfectiora & intimiora, sed etiam ad ea, quæ cum prioribus essentiali connexionem habent: quia igitur creaturæ possibiles

essentiali connexionem habent cum omnipotentia Dei, quæ prior est productione Verbi, etiam ipsæ creaturæ prius ratione cognoscuntur, quam producat Verbum.

143. Ad 7. Nego antecedens. Ad cuius probationem neganda est maior, tum quia creaturæ vt futuræ nullam habent essentiali connexionem cum Deo, sicuti habet creaturæ vt possibiles. Tum quia cognitio futurorum nihil exprimit, quod non exprimat cognitio ipsa possibilium: at non quidquid exprimit cognitio essentia diuinæ, exprimit cognitio creaturarum possibilium. Siquidem cognitio essentia diuinæ non exprimit creaturas secundum esse creatum & participatum vniuscuiusque, quod exprimit cognitio ipsa creaturarum possibilium. Atque adeo cognitio creaturarum possibilium addit nouam aliquam expressionem supra expressionem essentia: cognitio verò futurorum nullā addit nouam expressionem supra expressionem possibilium. Eò quod quidquid est futurum prius fuit possibile: ac proinde nihil noui exprimi potest cognitione futurorum, quod non fuerit expressum cognitione possibilium.

144. Ad 8. Nego sequelam. Etenim ad rationem propriæ imaginis non sat est, procedere ab aliquo tanquam ab obiecto per se terminante, nisi etiam procedat ab obiecto, vel principio per se originante. Cum igitur verbum diuinum non procedat à creaturis possibilibus tanquam ab obiecto, vel principio per se originante, sed solum tanquam ab obiecto per se terminante, non procedit vt propria imago earum.

145. Ad 9. Aliqui negant consequentiam, cuius discriminis rationem reddunt, quoniam, vt in argumento dicitur, amor creaturarum possibilium est liber, cognitio verò earundem necessaria. Mihi verò iuxta iacta principia de voluntate Dei, negandum potius est antecedens. Etenim Deus, vt in præcitata disputatione docui, non solum diligit necessariò seipsum, suamque essentiam, sed etiam omnes creaturas possibiles, vt terminos suæ omnipotentia. Vnde qua ratione Verbum procedit ex cognitione creaturarum possibilium, tanquam ex obiecto necessariò & per se cognito cum ipsa omnipotentia Dei: eadem ratione procedit Spiritus S. ex amore earundem creaturarum possibilium tanquam ex obiecto necessariò & per se dilecto cum ipsa omnipotentia Dei. Ex his constat ad probationem antecedentis. Neque vllum est absurdum, Spiritum S. dici amorem creaturarum, sicut Verbum dicitur verbum creaturarum.

146. Ad 10. Distinguo maiorem: ex illo tantum obiecto per se procedit Verbum, ex cuius notitia intellectus Patris beatur essentialiter, nego; ex cuius notitia beatur saltem completiue & connaturaliter, concedo: modò ex notitia creaturarum possibilium intellectus patris non beatur essentialiter, cum essentialiter tantum beatur ex notitia essentia & personarum, beatur tamen completiue & connaturaliter: quia non censetur naturaliter completa beatitudo Patris, nisi se extendat ad terminos suæ om-

nipotentia

nipotentia: nam ut sic creaturae possibiles aliquo modo pertinent ad omnipotentiam Dei. Confirmatur, quia sine distincta notitia creaturarum non est cognitio ipsa Deitatis completa in ratione perfectae comprehensionis; ergo nec in ratione beatitudinis: cum beatitudo Dei consistat in perfectissima cognitione deitatis. Eodem modo responderetur ad confirmationem, nempe beatitudinem nostram compleri saltem connaturaliter à notitia creaturarum in Verbo.

147. Ad 11. Distinguo consequens: sequeretur Patrem prius Filio & Spiritu S. cognoscere creaturas cognitione notionali, concedo; cognitione essentiali, nego. Neque hoc est absurdum, sed planè necessarium, ut Pater cognitione notionali prius cognoscat creaturas, quam eas cognoscant Filius & Spiritus Sanctus, licet cognitione essentiali non prius Pater, quam omnes personae simul, eas cognoscat. Pari modo philosophandum est de amore creaturarum. Nam, quatenus eo Pater & Filius constituuntur ut proximum principium spiratum Spiritus sancti, dicitur amor notionalis, eoque prius ratione Pater & Filius diligunt creaturas, quam eas diligit Spiritus sanctus. Quatenus verò est amor essentialis, non prius eo una persona, quam reliquae omnes simul creaturas diligunt. Neque ullum est absurdum, ut eadem notitia & dilectio secundum unam rationem sit prior & notionalis, uniusque tantum personae propria, secundum alias verò essentialis & omnibus personis communis.

148. Ad 12. Primo nego minorem: constat enim ex communi sententia Scholasticorum, Verbum involvere respectum ad creaturas, non realem, sed rationis. Nam hoc ipso quod procedit ex notitia creaturarum, procedit cum respectu rationis ad illas. Secundò. Nego maiorem: nam omnipotentia in omnium sententia est prior productione Verbi, cum ex illius cognitione procedat Verbum, & tamen omnipotentia dicit respectum rationis ad creaturas, cum nequeat concipi sine illis. Ad probationem autem maioris, primò; falsa est maior: etenim, cum in Deo omnia sint essentialia, non sunt alijs alia intimiora, sed omnia aequè intima & quidditativa. Secundò. Concedo maiorem; quando aliquid non obstat; obstat autem interdum prioritas alicuius perfectionis connexionem habentis cum extrinsecis objectis, qualis est perfectio omnipotentiae, ratione praecedentis productionem Verbi, & simul connexionem habentis cum creaturis possibilibus. Esto igitur productio Verbi sit intimior omnipotentia, quia tamen Verbum procedere debet ex cognitione omnipotentiae, & cum ipsa cognitione omnipotentiae est per se necessario connexa cognitio creaturarum possibilibus, prius ratione cognoscuntur omnipotentia & creaturae possibiles, quam producat Verbum. Tertiò. Non valet in divinis ex una prio-

ritate aliam inferre. In proposito autem ex prioritate cognoscendi Verbum inferitur prioritas producendi Verbum: nam ex eo quod productio Verbi, ut intimior omnipotentiae, quae tota est per respectum ad creaturas, cognosci debeat prius, quam omnipotentia, & consequenter quam creaturae, inferitur, productionem ipsam Verbi debere praecedere cognitionem omnipotentiae & creaturarum: cum tamen ex vi argumenti tantum sequatur, productionem Verbi debere prius ratione cognosci, quam cognoscatur omnipotentia & creaturae possibiles.

149. Ad confirmationem neganda est sequela: nam creaturas cognoscit ut necessario connexas cum propria perfectione omnipotentiae. Vnde non cognoscit illas, ut omnino alienas, sed ut terminos propriae perfectionis. Ceterum ex eo quod debeat Verbum posterius produci, quam cognoscatur omnipotentia & creaturae possibiles, non necessario sequitur, quod debeat etiam posterius cognosci, quam cognoscatur omnipotentia & creaturae ipsae possibiles: nam posset posterius produci, quam cognoscatur omnipotentia & creaturae possibiles, & simul prius ratione cognosci, quam eadem potentia & creaturae cognoscantur, ut mox constabit.

150. Ad 13. Nego ultimam consequentiam: siquidem non implicat, Deum, prius ratione, quam producat Verbum, cognoscere ipsum Verbum, & reliquas personas divinas; atque adeo prius ratione, quam cognoscat suam omnipotentiam & creaturas possibiles, cognoscere se ipsum, ut completum principium productivum creaturarum per triplicem subsistentiam relativam. Quod quia ratione fieri possit, sic explico. Etenim dupliciter potest Pater prius ratione, quam Filium & Spiritum sanctum producat, illos cognoscere: uno modo ex vi cognitionis comprehensivae propriae essentialis; alio modo ex vi cognitionis comprehensivae virtutis generativae & spirativae. Primo modo cognoscit illos prius ratione, quam cognoscat suam omnipotentiam, & creaturas possibiles. Nam comprehendendo suam essentiam, cognoscit illam ut essentialiter exigentem tres personalitates relativas; & quia haec exigentia est prius cognoscibilis, quam omnipotentia, cum sit in ordine ad perfectiones intrinsecas, omnipotentia verò per ordinem ad terminos extrinsecos, prius ratione Deus cognoscit tres personalitates, tanquam terminos intrinsecos quos exigit essentia, quam omnipotentiam & creaturas possibiles. Cognoscit autem in hoc signo rationis Deus tres personalitates, vel ut eminenter contentas in essentia, vel ut ego probabilius puto, etiam ut existentes in seipsis prius ratione, quam eas producat: cum non repugnet, idem secundum diversas rationes concipiendum esse prius & posterius ratione, ut supra probatum est.

Nam hoc non est aliud, quam idem secundum unam formalitatem concipiendum esse cum connexion ad unam perfectionem, secundum aliam vero formalitatem concipiendum esse cum connexion ad aliam perfectionem. Secundo modo; non prius Deus cognoscit suas personalitates, quam cognoscit omnipotentiam & creaturas possibles. Ratio, quia hoc secundo modo cognoscit Deus suas personalitates ex comprehensione virtutis generatiue spiratiue, quæ in mea sententia consistunt in ipsis relationibus paternitatis & spirationis actiue, quæ sunt ratione posteriores omnipotentia; quia hæc immediatè sequitur ad Deitatem, illæ verò ad deitatem, ut determinatam per notionalia: ac proinde prius ratione cognoscitur omnipotentia & creaturæ possibles, ut immediatus terminus ipsius, quam vis generatiua & spiratiua; & consequenter quam Filius & Spiritus sanctus ut immediati termini earum.

151. **DICIS.** Intimiorum connexionem habet omnipotentia Dei cum reliquis perfectionibus intrinsecis Dei, quam cum creaturis possibiliibus: ergo prius ratione cognoscitur cum connexion ad reliquas perfectiones intrinsecas, quam cum connexion ad creaturas extrinsecas: atque adeo prius cognoscitur productio Verbi, & personæ omnes, quam creaturæ possibles. Resp. Negando antecedens: nam licet creaturæ sint extrinsecæ omnipotentia, quia tamen pertinent ad obiectum quasi specificatum illius, absque quo cognosci non potest, sunt magis in cognoscendo intrinsecæ, quam perfectiones intrinsecæ Deo. Repugnat enim cognosci specificatum absque suo specificatio, vel quasi specificatio. Reliquæ verò perfectiones diuinæ solam habent connexionem subiectiuam cum omnipotentia Dei, quæ est longè minor connexio, quam connexio in ratione specificantis, vel quasi specificantis. Atque ex his abundè responsum est ad totum argumentum, etenim concedo, prius ratione, quam Deus cognoscit suam omnipotentiam, & creaturas possibles, cognoscere se ipsum, ut completum principium productuum ad extra per triplicem hypostasim, ex vi cognitionis comprehensiuæ suæ essentia, ratione præcedentis cognitionem omnipotentia & creaturarum possibilem. Nego tamen inde sequi, debere prius ratione producere Verbum & Spiritum sanctum: nam sufficit, ut illos intuitiue cognoscatur vel ut eminenter contentos in ipsa essentia, vel in se ipsis actu existentes, prius ratione sub vno tantum genere, licet sub alio eos cognoscatur origine posteriores.

SECTIO V.

An Verbum per se procedat ex cognitione futurorum?

152. **F V T V R A** in duo diuiduntur genera, in absoluta, & conditionata. Absoluta sunt, quæ vi alicuius decreti diuini in aliqua differentia temporis exitura sunt: Conditionata verò, quæ nunquam exitura sunt, exitura autem fuissent, si hæc aut illæ circumstantiæ appositæ fuissent, quæ quia appositæ non sunt, de facto nunquam futura sunt. Ea tamen certè cognoscit Deus per ordinem ad illud idem esse, quod sub conditione habent, quodque actu habitura essent, si hæc aut illæ circumstantiæ apponerentur. De vtriusque controuersia est, an Verbum per se procedat ex cognitione eorum.

153. **P R I M A** sententia affirmat. Est Valentia. 1. p. q. 34. puncto 2. & 1. 4. de Trinitate. c. 3. Zuniga disp. 9. dubio 7. Ruiz disp. 63. sect. 4. qui non absolute, sed ex suppositione, quod in aliqua differentia temporis producenda fuerant aliquid creaturæ, docet Verbum diuinum per se procedere ex cognitione earum ut existentium. Eodem modo prædicti authores philosophantur de productione Spiritus S. qui per se non solum postulat procedere ex amore necessario creaturarum possibilem, sed etiam ex libero amore earundem ut existentium.

154. Probatur hæc sententia 1. authoritate Augustini 15. de Trin. c. 14. ubi docet, Verbum nasci de his omnibus, quæ sunt in scientia Patris: atqui in scientia Patris non solum sunt creaturæ possibles, sed etiam existentes. Expressius in tractatu 21. in Ioannem super illa verba Ioan. 5. *Pater diligit Filium, & omnia demonstrat ei, quæ ipse facit.* Dicendo enim inquit, *Filio quod facit erat Pater per Filium, ipsum Filium genuit, per quem faceret omnia.* Idem docet Anselmus in monologio à cap. 28. ad 44. cui subscribit S. Th. 1. p. q. 34. art. 1. ad 3. *Pater, inquit, intelligendo se, & Filium, & Spiritum S. & omnia alia, quæ eius scientia continentur, concipit Verbum, ut sic tota Trinitas Verbo dicatur.* Nec potest intelligi de creaturis tantum possibiliibus, nam ex earum creaturarum notitia in sententia S. Th. procedit Verbum, ex quarum creaturarum amore procedit Spiritus S. atqui in eius sententia Spiritus S. non solum procedit ex amore necessario creaturarum possibilem, sed etiam ex amore libero existentium. Minor constat ex q. 37. art. 2. ad 3. ubi *Pater, inquit, non solum Filium, sed etiam se, & nos diligit Spiritu S. quia diligere, prout notionaliter sumitur non solum importat productionem diuinæ personæ, sed etiam personam productam per modum amoris, qui habet habitudinem ad rem dilectam.* Vnde sicut *Pater dicit se, & omnem creaturam Verbo, quod genuit, in quan-*

Valentia.
Zuniga.
Ruiz.

Augustin.

Ioan. 5.

Anselmus.
S. Thomas.